

LĒNUMA SLAVINĀJUMS

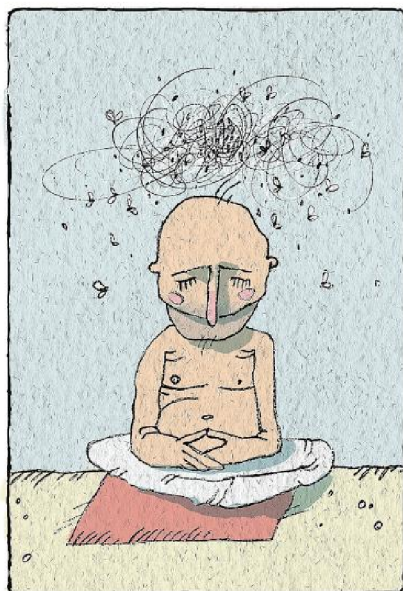

Teksts
MĀRCIS AUZIŅŠ,
LU rektors, profesors

Kāds mans labs paziņa, slavenas Zviedrijas universitātes profesors, reiz man teica: «Klausies, dzīve būtu pavisam laba, ja vien nebūtu vienas neatrisināmas problēmas. Diennakti ir tikai divdesmit četras stundas. Un tas nav maināms.» Tā ir problēma, kas nomoka daudzus. Ne velti grāmatnīcās lielā izvēlē var nopirkt dažādas grāmatas, kuru virsrakstā tādā vai citādā locījumā var lasīt: *laika plānošana* jeb *svešvārdā – laika menedžments*. Arī es ik pa brīdīm, loļojot kļusu cerību atrast vēl kādu papildu minūti dienas darbiem, dažas šādas grāmatas esmu nopircis. Nezinu, kā citiem, bet man tās parasti ir radījušas vilšanos. Un ne tāpēc, ka tur nebūtu labu, praktisku padomu, bet tāpēc, ka ātri vien konstatēju: visas šīs grāmatā aprakstītās gudrības es ne tikai zinu, bet jau pirms grāmatas lasīšanas praktiski esmu izmantojis. Bet papildu laiks tā arī neatrodas.

Nonākot laika trūkumā, pats sev bieži atgādinu: runa jau nav par laika trūkumu, bet par prioritātēm dzīvē. Laika nekad nepieņems. Un te sākas manu pārdomu būtība, jo pārdomas šoreiz nebūs par to, kur šīs minūtes atrast, bet par to, vai tās vispār vajag meklēt. Vismaz manā gadījumā šīs minūtes visbiežāk tiek meklētas, ne jau lai izdarītu kaut ko, teiksim, savā labā ļoti nozīmīgu. Nē, tās tiek meklētas, lai paveiktu daudzus mazus, ikdienišķus darbiņus. Kadēļ? Tādēļ, lai tie vienkārši būtu nodarīti, un arī ar izjūtu – kad tikšu galā ar šiem mazāk svarīgajiem darbiem, tad gan varēšu ķerties pie kaut kā patiešām nozīmīga, kas man pašam un varbūt arī citiem ir svarīgi. Psihologi sakās šo fenomenu labi pazīstam – vispirms daudzos ātri padarāmos mazsvarīgos darbus, bet pēc tam varbūt atliks laiks arī svarīgajiem, lielajiem. Naivi. Skaidrs, ka neatliek.

Un te man gribas citēt vienu no maniem mīļākajiem autoriem – Robertu M. Pirsigu. Savā 1974. gadā publicētajā grāmatā

Jums jāpatur prātā, ka diennakti ir tikai divdesmit stundu. Četras stundas katru dienu ir jārezervē pārdomām un meditācijai.

Dzens un motociklu tehniskās apkopes māksla viņš raksta: «Dzīvot tikai kādam nākotnes mērķim ir aprobežoti. Dzīvē uztur kalnu nogāzes, nevis virsotnes.» Jā, starp citu, Roberts Pirsigs savā dzīvē ir uzrakstījis tikai divas grāmatas. Jau manis pieminēto, un 1991. publicējis savu otro grāmatu – *Laila*. Nezinu, kā jums, bet man autori, kuri savā mūžā publicējuši tikai dažas grāmatas, rada īpašu cieņu. Acīmredzot viņi ir iemācījušies savu dzīvi piebremzēt un darīt tikai patiešām svarīgas – pirmām kārtām jau viņiem pašiem svarīgas – lietas.

Viens no iemesliem, kāpēc jācenšas dzīvot pēc iespējas lēni, ir – šādā veidā dzīve tiek uzverta principiāli citādi. Šī lēna dzīvošana ļauj mums izjust katru konkrēto mūsu eksistences brīdi. Viens veids, kā šo dzīves realitāti izjust, ir meditācija. Un meditācija nav tikai kaut kas tāds, ar ko nodarbojas nedaudz eksaltēti un dīki dzīvojoši mūsu līdzpilsoņi.

Gan Rietumu, gan arī Austrumu pasaulē meditācija ir daudzu aktīvu un veiksmīgu profesionāļu neatņemama dzīves sastāvdaļa. Tā, piemēram, kādreizējais investīciju bankieris *J. P. Morgan* bankā Marks Torntons piedāvā meditācijas treniņprogrammas Amerikas banku menedžeriem un lielu aviāžu, tādu kā *The New York Times*, žurnālistiem, kam ikdienas darbā gan stresa, gan krenķīgu mazu darbu netrūkst. Ir lieki teikt, ka klientu viņam arī netrūkst. Un, lai sevi sakārtotu, nebūt nav jādodas uz Himalajiem vai jādzīvo tuksneša alā.

Pirms kādiem gadiem par katra dzīves mirkļa nozīmību man atgādināja liels uzraksts, kas bija novietots virs Dienvidkorejas Kodolpētniecības centra ieejas: «*Yesterday is history, tomorrow is mystery, today is a gift.*» Grūti šādas sentences pārcelt latviešu valodā, nezaudējot kaut ko no būtības, bet latviski brīvā pārlikumā tas skan apmēram šādi:

«*Vakarā diena pieder vēsturei, nākotne ir neziņā tīta, šodienā ir dāvana, kas mums dota.*» Šī diena mums ir jāizbauda. Līdzīgas asociācijas man radās Taivānas Nacionālajā universitātē Taipeijā, klausoties stāstu par vienu no šīs universitātes rektoriem Fu Szunienu, kas to vadīja pēc Otrā pasaules kara. Viņam piederot izteiciens: «*Jums ir jāpatur prātā, ka diennakti ir tikai divdesmit stundas. Četras stundas katru dienu ir jārezervē pārdomām un meditācijai.*»

Taču šajā stāstā ir vēl viena tēma – mūsdienu dzīve. Ko mēs šajā dzīvē meklējam? Vai meklējam dzīves jēgu vai ko citu? Varbūt vienkārši meklējam izjūtu, ka mēs dzīvojam, nevis nepārtraukti apdarām steidzamus darbus. Un tā nav mūsu ikdienas rošanās. Tā ir izjūta par pieredību mūžīgiem procesiem. Un mūžīgais nav kaut kas tāls laikā. Mūžīgais nav saīstīts ar laiku vispār. Mūžība ir izjūta par to, kas notiek šeit un tagad, bet tikai tad, kad pragmatiskā domāšana un laiks (pulksteņa izpratnē) ir pazuduši.

Lai tas notiktu, ikvienam ir jāatrod sava vieta. Savs atbalsta punkts, no kura darboties. Budisti to sauc par nirvānu, kristieši par svētlaimi un mieru. Cilvēks nevar būt nepārtrauktā darbībā. Tad tā kļūst par Vecās Derības Ekleziasta grāmatā aprakstīto rošību un niecību un par tur minēto izjūtu, ka patiešām nav nekā jauna zem saules: visas upes ietek jūrā, tomēr jūra neklūst pilnāka.

Gribētos šīs pārdomas beigt ar mītu pētnieka profesora Džozefa Kempbela novēlējumu – lai katrs atrastu savu, no citiem noslēptu vietu, kurā uz mirkli ir iespējams patverties no ikdienas darba dunas. Tā var būt gan fiziska telpa, gan telpa tikai mūsu prātos. Ideālā gadījumā abu šo apvienojums. Profesoram Kempbelam, viņa paša vārdiem runājot, šāda telpa ir bijusi visu viņa mūžu. Droši vien tieši tādēļ viņš spējis savā mūžā tik daudz padarīt. Šī telpa nav bumbu patvertne. Tā ir atbalsta punkts aktīvai dzīvei, lieliem, patiešām nozīmīgiem – vismaz mums pašiem – darbiem. Šī telpa ļauj ieradīt prioritātes, kas ir patiesas, nevis mirkļa konjunktūras diktētas. ♀

Ilustrācija de NISS